
Fuster i la religió

EMILI J. MARÍN*

Algú podria pensar que tracte de cercar un títol cridaner, sacrificant l'objectivitat del personatge i de la seua obra. No és la intenció apropiarme de Fuster per tal d'afegir feligresos a la meua empresa.

El que sí crec és que el tema de la religió en Fuster mereix unes lletres, per les raons que a continuació explicaré.

En primer lloc, quasi ningú dels que coneixien l'escriptor s'han ocupat d'escriure de la qüestió. Perquè pensen que és irrellevant en la vida i en l'obra de Fuster? De ben segur que la religió ha ocupat poc espai en les converses de Fuster amb els seus amics; cal fer l'excepció del canonge Espasa, del qual parlarem més endavant. Però també és cert que comportaments d'eclesiàstics i de la mateixa Església estan molt presents en la seua obra. Quasi mai en to laudatori, però sempre respectuós.

Fuster, a l'igual que la majoria d'homenots del nostre País, no ha tingut preocupacions religioses; cosa que és, segons el meu parer, una llàstima, perquè encara que no crec que "el país serà cristià o no serà", com digué el bisbe Torras i Bages referint-se al Principat, haguera estat força important, a l'hora de vertebrar al País, que l'Església, en compte de "castellanitzar" la seua tasca, l'haguera "nacionalitzat", i sense dubtes haguera provocat una actitud diferent dels homenots de cara al fet religiós.

El que és ben cert és que Fuster i una ampla nòmina de personatges li tenen poca simpatia, al tema religiós. És coneguda la frase de Fuster referida als capellans: "Jo preferiria que no hi haguera capellans; si no ho puc evitar, almenys que siguen cultes".

Oblidant el tarannà provocador que té la frase, el que denota clarament és la visió que tenia Fuster del paper protagonista que els clergues i l'Església valenciana havien tingut en la darrera història del País. A més a més, cal afegir, referint-me a Fuster, un anticlericalisme bastit per la influència dels enciclopedistes francesos i un sentiment nacional prou comú al nostre País.

Mai no diria jo que les qüestions religioses son irrellevants en Fuster, i crec que tenir-les en compte constitueix un bon punt de vista per aclarir aspectes importants de la seua vida i de la seua obra.

L'HOME

Encara que ha estat evident el comportament agnòstic de Joan Fuster, alguns, per afanys proselitistes –prou torpes, per cert–, han insistit més del que calia sobre alguns comportaments de Fuster. Els seus amics d'aleshores no recorden en cap moment de la seua relació que el jove Fuster tinguera preocupacions religioses. És veritat que la imatge de Fuster en missa, o més bé en les processons, és real, però aquesta situació cal entendre-la com l'actitud benevolent i de deferència envers

els seus pares, els quals preferien ignorar –i Fuster ajudava el seu– la situació religiosa del seu fill.

Malgrat el que pensava dels capellans, un dels seus amics fou el canonge Espasa, que pertanyia a la colla d'amics que es reunien a ca Ventura dilluns.

L'amistat de dos personatges singulars sempre es produeix en unes freqüències asimètriques. El canonge Espasa era un representant heterodox de l'Església i el seu encant estava precisament en la tensió que havia imposat a la seua manera de viure en l'Església i, a la vegada, al seu estar absolutament compromès amb la seua societat.

Em consta –entre altres coses, per haver-hi estat present algunes vegades– que les converses a ca Ventura no evitaven les qüestions religioses; més aviat, la religió quasi sempre estava assegurada en companyia dels contertulis. És evident que el tema religiós el propiciava la presència del pare Espasa; es tractava de converses quasi sempre divertides, i sempre intel·ligents, en què el canonge intentava –fins on podia– fer raonable la fe. Ni es feia catequesi ni apologètica; es tractava de converses de persones il·lustrades, en les quals possiblement ningú convencia ningú.

Després de la mort del canonge Espasa, Fuster em deia amb una certa ironia que lamentava molt la mort de l'amic, perquè ja no restava cap clergue amb qui es poguera parlar de l'Esperit Sant. El que

volia dir Fuster és que la pèrdua del canonge Espasa havia estat important per al País i per a ell.

LA POESIA RELIGIOSA DE FUSTER

El meu amic i company de treball en la revista *Saó* Antoni Ferrer té en premsa un article per a *Passadís*, revista de lletres de Benicarló, titulat "Resident en un ànsia" (aproximació a la idea de Déu en la poesia de Joan Fuster). En aquest article hi ha algunes interpretacions que enriqueixen la meua reflexió en afegir aspectes que completen el que dic. A. Ferrer assenjala dos climes en l'obra poètica de Fuster que serien susceptibles d'una interpretació religiosa.

El clima inicial, existencialista, amb influències de Lull i Maragall, s'ocupa de qüestions "metafísiques", entre elles de la idea de Déu com a "signe dels signes", i com a "paraula definitiva que salva totes les paraules més profundament humanes".

L'altre clima, per contra, suposaria l'abandó d'aquesta visió existencial-metafísica de la vida i l'atenció a la immediatesa més quotidiana i realista, i en ell també es troben elements religiosos, sols que tractats sarcàsticament.

Acaba d'eixir al mercat una filigrana de Josep Palàcios anomenada *Obra pia* i referida naturalment a la producció poètica de Fuster. Certament, després de llegir el deliciós

pròleg de Giambattista Pitti Fowles, traduït per Josep Palàcios, no estaria massa d'acord amb les interpretacions d'Antoni Ferrer. Segons l'esmentat pròleg, aquesta poesia es produeix una mica per encàrrec, i certament hi hauria un distanciament entre l'autor i allò que escriu. De totes maneres, tampoc no estic massa segur d'aquesta darrera interpretació meua.

Després d'aquestes reflexions, espere que per als lectors, tant com ha resultat per a mi, els aspectes religiosos de l'obra i de la vida de Fuster, a ningú no li puguen parèixer irrellevants.

* Director de la revista *Saó*.

Més de 10.000 residents* ja han escollit

Viatges Tramuntana s.a.

Per qualitat:

- ...d'ofertes
- ...de serveis
- ...d'informació

Carrer 31 de desembre,12
Tel: 204600. Fax: 204450
Palma de Mallorca

*Dades corresponents a la temporada 91